

Doc.GA41/CC40/REP/13/tr

RAPOR*

**“KEİ ÜYE DEVLETLERİ ÜNİVERSİTELERİ ARASINDA LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE
İŞBİRLİĞİNİN FAYDALARI VE PERSPEKTİFLERİ”**

Raportör: Sn. Ekaterina KUZMICHEVA (Rusya)

* 11 Temmuz 2013 tarihinde Sofya’da düzenlenen Kırkıbirinci Genel Kurul Toplantısı’nda kabul edilen metin.

I. GİRİŞ

1. Akademik işbirliği, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü için örgütün kuruluşundan itibaren öncelikli konulardan birisi olmuştur. KEİ Şartı'nın da belirttiği üzere "KEİ, kendi yetkinlikleri dahilinde, KEİ'nin hedeflerini teşvik etmek amacıyla akademik topluluklar, bilim adamları ve öğretim üyeleri arasındaki işbirliğini teşvik edecektir".

2. Karadeniz Bölgesinde, Karadeniz İşbirliği sürecinin insani ve kültürel boyutlarının geliştirilmesine bir katkı olarak akademik, eğitimsel ve bilimsel işbirliğinin teşvik edilmesi de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Parlamenter Asamblesinin önceliklerinden bir tanesi olmuştur.

3. KEİPA, birçok durumda bölgedeki ülkeler arasındaki eğitim işbirliğinin geliştirilmesine dair konuları; daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse KEİPA sürecinin bir parçası olarak akademik toplulukların işbirliği konusunu, ele almıştır. "KEİ Üyesi Ülkeler Arasında Eğitimin Geliştirilmesi İçin İşbirliği" hakkındaki *Tavsiye Kararı 10/1995*'te KEİPA ilk defa akademik derslerin, diplomaların, derecelerin ve eğitimle ilgili diğer belgelerin denkliği ve tanınmasına dair iki taraflı ve çok taraflı anlaşmaların oluşturulmasının düşünüldüğünü önermiştir.

4. Asamble'nin "KEİ Üyesi Ülkelerin Akademik Toplulukları Arasındaki İşbirliği ve Yasal Çerçevesi" hakkındaki *Tavsiye Kararı 27/1998* ulusal parlamentolar ve hükümetleri yükseköğretim yeterliliklerinin karşılıklı olarak tanınması ile Karadeniz Bölgesinde akademik hareketliliği teşvik edecek olan iki taraflı ve çok taraflı sözleşmelerin imzalanması ve bu alanda UNESCO ve Avrupa Konseyi sözleşmelerine uygun hareket edilmesi için teşvik edilmiştir.

5. *Tavsiye Kararı 31/1998*, öğrenciler, araştırmacılar ve üretim görevlilerin mobilitesini geliştiren, ülkelerimizin akademik toplulukları arasındaki kullanışlı sinerjiler için yol açan ve Karadeniz İşbirliği süreci tarafından belirlenen hedeflere ulaşmakta katkıda bulunan bir süreç olan "KEİ Üyesi Ülkelerde Yükseköğretim Diplomaların Karşılıklı Olarak Tanınması" sürecini ele almaktadır.

6. "Karadeniz Üniversiteleri Ağı: KEİ Akademik İşbirliğine Katkı", KEİ üyesi devletleri KEİPA ve KÜA tarafından sunulan derslerin ve diplomaların eşitliği ve tanınması adına yol açacak ve entelektüel anlamda zenginleşme kaynağı olarak akademik mobilitayı teşvik edecek şekilde akademik müfredatın birleştirilmesi ve uyumlulaştırılmasına yönelik önerilerinin uygulanmasını hızlandırmak amaçlı koordine edilmiş bir çerçeveyi desteklemeye çağıran *Tavsiye Kararı 56/2001*'in konusudur.

7. "Bologna Süreci ve KEİ Ülkelerinde Yükseköğretim Sistemlerindeki Reformlar" hakkındaki *Tavsiye Kararı 97/2007* aynı zamanda KEİ üye devletlerinin kendi mevzuatlarını Bologna Sürecinin ilkeleri ve hedefleri ve Sürecin uygulanma durumu doğrultusunda nasıl uyarladıklarını incelemektedir.

8. KEİ bölgesindeki kısa vadeli ve uzun vadeli yenilenmiş işbirliği stratejilerini ifade eden "Gelişmiş KEİ Ortaklığına Yönelik KEİ Ekonomik Gündemi" (Haziran 2012), üye devletlerin ortak araştırma projeleri ve lisansüstü programlarına dair desteklerini vurgular. Bu bağlamda KEİPA Kültür, Eğitim ve Sosyal İşler Komisyonu, 26-27 Mart 2013 tarihlerinde Kışinev'de gerçekleştirilecek olan 40. toplantısının gündeminin ana maddesi olarak "KEİ Üye Devletleri Üniversiteleri Arasında Lisansüstü Düzeyde İşbirliğinin Faydaları ve Perspektifleri" konusuna

odaklanmaya karar vermiştir. Yunanistan, Moldova, Romanya, Rusya, Sırbistan, Türkiye ve Ukrayna'nın ulusal delegasyonlarının yanında KÜA Sekreteryası da bu Rapora katkı sağlamıştır. Aynı zamanda BM, AB, Avrupa Konseyi ve diğer ilgili uluslararası organizasyonların resmi web sitelerinden de referans malzemeler temin edilmiştir.

II. KEİ ÇERÇEVESİ DAHİLİNDE EĞİTİMDE İŞBİRLİĞİ

9. Akademik işbirliği konusu, 1994'teki ilk toplantısından bu yana **KEİ Bilim ve Teknolojide İşbirliği Çalışma Grubunun** gündeminde olan bir husustur. Bilim ve Teknoloji Grubu, 2005 yılında **KEİ Eğitim Çalışma Grubu** oluşturulana kadar bu konu ile ilgilenmekte olan başlıca KEİ hükümetler arası yan kuruluşu idi.

10. KEİ dahilinde eğitim alanındaki işbirliğinin mevcut çerçevesi, ilgili 2011-2012 Eylem Planı ile belirlenmiştir. Eğitim Eylem Planı faaliyetler arasındaki öncelikleri aşağıdaki şekilde belirler:

- Yükseköğretimdeki yeterlilikler çerçevesinin kalite güvencesi ve geliştirilmesine dair tecrübeleri paylaşarak eğitim sistemlerinin performansının geliştirmesine dair işbirliğini güçlendirmek ve bu amaçla bir uzmanlar toplantısı organize etmek;
- Araştırma performansını güçlendirecek şekilde üniversite araştırma projelerini ve/veya KEİ bölgesinde yükseköğretim kurumları ve üniversiteler arasındaki karşılıklı menfaat içeren ortak lisansüstü programları desteklemek;
- Çok taraflı anlaşmalar ve/veya burslar aracılığı ile KEİ üyesi devletlerdeki akademik personel ve öğrencilerin mobilitesini teşvik etmek amaçlı olarak yükseköğretim kuruluşlarını desteklemek.

11. Yunanistan, 2013'ün sonuna kadar KEİ Eğitim Çalışma Grubunun ülkeler bazındaki koordinatörü olacaktır. Çalışma Grubuna dair yeni Eylem Planı, üye devletlerin yükseköğretim sektörüne yoğun ilgi gösterdiğine ve işbirliği için olumlu bir gelecek sunduğuna dair görüşlerini yansıtacak şekilde yükseköğretim konusuna odaklanmış olacaktır.

KEİ Eğitim Portalı

12. Girit Teknik Üniversitesinin bilimsel desteğiyle ve KEİ Eğitim Çalışma Grubun çerçevesinde şu anda bir Yükseköğretim Portalı geliştirilmektedir. Başlıca amacı yükseköğretim alanında ve özellikle de üniversite araştırmalarına vurgu yaparak eğitim alanındaki standart çerçeve, yasal ve düzenleyici çerçeve ile ilgili olarak bilginin toplanması ve yayılmasını geliştirmektir.

Portal, enstitüler ve ilgili araştırma alanlarına dair bilgilerin yanında, KEİ üye devletlerinin eğitim sistemlerine dair bilgileri (Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırmasına uygun olarak) ve bütün yükseköğretim enstitülerinin bir listesini sunmaktadır. Portal, KEİ ülkelerindeki bütün dileri destekleme ve ülkelere, çalışma alanına ve daha gelişmiş sorgulara göre bilgiler bulma olanağı sağlamanın yanında üyeler arasında iletişim amaçlı bir de foruma sahiptir. Her bir üye devlet tarafından sunulan bursların bir listesi, araştırma programları ve yenilerine dair bilgilerin ve isteklerin yanında, KEİ üyesi devletlerdeki iş olanakları da bu projenin gelecek aşamalarında geliştirilecek olan Portalın öngörülen özellikleri arasındadır.

Siyasi Taahhüt

13. KEİ Üye Devletlerinin Eğitim Bankalarının Yükseköğretim ve Üniversite Araştırmalarına dair Atina Bildirisinde (Atina, 29 Eylül 2005) Bakanlar diğer hususların yanında aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmaya varmışlardır:

- KEİ bölgesindeki eğitim sistemlerinin uygunluklarını güvence altına almak amacıyla yeterliliklere dair ulusal çerçevelerin geliştirilmesi anlamında işbirliği yapmak;
- Kalite güvencesine dair standartlar, prosedürler ve talimatnameler üzerinde mutabakata varmak ve ilgili ülkelerdeki mevcut sistemleri gerekli olduğu zamanlarda değerlendirmenin yanında Avrupa Yükseköğretim Alanı için olan standartları da göz önünde bulundurarak hareket etmek;
- Üniversiteler ve yükseköğretim kurumlarının birlikte gerçekleştirdiği ortak programları detaylandırma olasılığını her bir ülkedeki kanunlar ve yönetmeliklere uygun bir şekilde araştırmak;
- KEİ bölgesindeki öğrencilerin, akademik personelin ve araştırmacıların mobilitesini uygun programların çerçevesinde teşvik etmek;
- Önceliklerine uygun olarak KEİ Üyesi Devletlerdeki Üniversiteler ve Kurumlar arasındaki ortak araştırma programlarını teşvik etmek.

Bakanlar aynı zamanda bölgedeki üniversite sonrası eğitim alanındaki işbirliğini geliştirmeye dair ihtiyacı da vurgulamıştır.

14. KEİ Üye Devletleri Bilim ve Teknoloji Bakanları Bildirisi (Sofya, 9 Nisan 2010):

- Bilgiye dair daha geliştirilmiş bir erişim, eğitim aktiviteleri ve araştırma programları, bilim adamlarının geliştirilmiş uluslar ötesi mobilitesi, bilgilerin ve yayınların düzenli alışverişi, iki taraflı ve bölgesel ağ oluşturma, üniversite vakıfları ve ortak bilimsel etkinlikler aracılığıyla mevcut insan ve malzeme kaynaklarını, araştırma altyapısını ve yönetsel kapasiteleri daha iyi kullanmak amaçlı olarak ortak eylemleri başlatmak;
- KEİ bölgesindeki öğrencilerin, akademik personelin ve araştırmacıların mobilitesini uygun programlar çerçevesinde teşvik etmek;
- Önceliklerine uygun olarak KEİ üyesi devletlerindeki üniversiteler ve kurumlar arasındaki ortak araştırma ve eğitim programlarını geliştirmek hususlarındaki taahhütlerini ifade etmişlerdir.

Uluslararası Karadeniz Araştırmaları Merkezi (UKAM)

15. KEİ'nin düşünce kuruluşu olan UKAM, aktiviteleri aracılığıyla KEİ üyesi devletler, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası örgütler arasındaki çok taraflı işbirliğini teşvik etmektedir. UKAM, makaleleri ve araştırmaları detaylandırır ve yayınlar, çok çeşitli bilimsel etkinlikler düzenler ve Karadeniz bölgesindeki önemli sorunlara dair kapsamlı ve bağlayıcı bir yaklaşımı teşvik eden araştırma projelerini yönetir. KEİ Üye Devletleri Araştırma Potansiyeli (KD-ArPot) UKAM tarafından koordine edilen ve Avrupa Komisyonu Altıncı Çerçeve Programı ile finansman sağlanan bir projedir. Bu proje 32 ay sürmüştür (1 Mayıs 2001 – 31 Aralık 2006) ve on iki KEİ üye devletini kapsamıştır. KD-ArPot'un amacı politik iradeyi somut eylemlere dönüştürmek olmuştur. Bu amaca ulaşmak için KD-ArPot:

- Her bir ülkedeki araştırma potansiyelinin güçlü yönlerini değerlendirmiş;
- Bölgesel bir seviyede ve AB ile ulusal politikaların koordinasyonunu teşvik etmeye dair bir görüş ile her bir ülkedeki yasal ve düzenleyici çerçeveyi araştırmış;

- Yenilikler alanındaki ilişkilerin mevcut durumunu değerlendirmiş ve araştırma sonuçlarının kullanılmasına dair daha etkili yolları incelemiştir;
- Bölgedeki ülkeler arasında ve AB ile araştırma ve yenilik anlamında geleceğe dair en çok umut veren alanları tanımlamıştır.

16. Bu projenin sonuçları AB'nin Karadeniz bölgesindeki ve AB Karşılaştırma uygulamalarının bir sonraki turuna yönelik araştırma ve teknolojik gelişim faaliyetleri için değerli bir temel oluşturmaktadır. Aşağıdaki hususlara özellikle dikkat edilmiştir:

- KEİ Üye devletlerinin Ulusal Bilim Akademilerinin Başkanlarının Kurulunun faaliyetlerine dair bağlamsal ek girdilerin sağlanması aracılığı ile Ulusal Bilim Akademilerinin işbirliği yapması;
- KEİ'deki yenilik yapılarının tanımlanması ve bir Karadeniz Yenilik Merkezinin (KYM) oynayabileceği rolün incelenmesi.

KD-ArPot Ortakları aşağıdaki gibidir: Ioanneum Araştırma (JR), Avusturya, Türkiye Bilim Akademisi (TUBA), Türkiye, Ukrayna Dobrov Bilimsel ve Teknolojik Potansiyel ve Bilim Tarihi Ulusal Bilim Akademisi (STEPS), Ukrayna.

17. Bununla birlikte UKAM ve KEİ'nin ilgili kurumları, Karadeniz politikaları, tarihi ve ekonomisi konuları araştırmacıları ve öğrencilerini bir araya getirme ve onları bölgesel bir işbirliği ile eğitime amaçlı olan Uluslararası Karadeniz sempozyumunu düzenlemektedir.

Karadeniz Üniversiteleri Ağı (KÜA)

18. Karadeniz Üniversiteleri Ağı, 1997'de Romanya, Mankalya'da Karadeniz Üniversitesi ve Köstence Ovidius Üniversitesinin inisiyatifi ile düzenlenen Karadeniz Ülkelerindeki Üniversite Rektörleri Birinci Konferansında kurulmuştur. Bugün, bu ağda, 12 KEİ üyesi devletten 100 üniversite bulunmaktadır. KÜA üye üniversiteler arasındaki tecrübe ve bilgi birikiminin sistematik alışverişini teşvik etmeye, üniversite yönetim sistemleri arasındaki uyumlulaştırmaya katkıda bulunmak ve üye üniversitelerin ilgili alanlarındaki ortak projeleri desteklemeye yönelik çalışmalar yürütmektedir. KÜA, üye üniversiteler ile aşağıdakiler gibi birçok projeyi uygulamıştır:

19. **i)** Karadeniz Havzası Ortak İşlevsel Programı 2007-2013 dahilinde aşağıdakileri de içeren bir konsorsiyum ile geliştirilmekte olan "**KAÜ Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Yönetilmesine Dair Ortak Master Derecesi Çalışma Programı - ARGOS**": Köstence Ovidius Üniversitesi, Romanya, Varna Teknik Üniversitesi, Bulgaristan; Taurida Teknik Üniversitesi, Ukrayna; İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye; Moldova Teknik Üniversitesi ve İtalya Milli Yeni Teknolojiler, Enerji ve Sürdürülebilir Ekonomik Gelişim Kurumu. Proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir (uygulama süresi 15.06.2001 ile 14.06.2013 arasındadır). Amacı Yenilenebilir Kaynakların Yönetimine dair Ortak bir Master Programı geliştirilmiştir.

20. Projenin en önemli edinimleri aşağıdaki hususlara bağlıdır:

- Katılımcı üniversitelerden olan programların müfredatının uyumlulaştırılması ve bu programların bölgesel bir yaklaşımda toplanması;
- Aynı konu alanlarını ele alan üniversite profesörleri arasında ortaklıklar geliştirilmesi;

- Bilgi alışverişi, planlama, ortak araştırma projeleri, sonuçların ortak bir şekilde yayınlanması ve ortak tez hazırlanmasını temel alan bir öğrenci mobilitesi mekanizmasının geliştirilmesi;
- Katılımcı üniversiteler tarafından ortaklaşa kullanılacak olan e-öğrenme kurslarına dair bir platformun geliştirilmesi;
- Ortak üniversitelerden olan öğrencilerin çevrimiçi katılımcıları ile internet tabanlı kursların başlatılması;
- Ortak üniversiteler arasında diplomaların karşılıklı olarak tanınmasına zemin hazırlanması ve bunun kolaylaştırılması.

21. Daha açık bir ifade ile Moldova Teknik Üniversitesi (TUM), 2011- 2012 projesindeki kazanımlar olarak aşağıdaki husulardan bahsetmektedir:

- “Enerji ve Çevre” mastır derecesi programına yönelik 4 modülün TUM profesörleri tarafından detaylandırılması
- TUM’deki 20 mastır ve doktora öğrencisinin “Köstence, Romanya’da “Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının yönetimindeki Gelişmiş Konseptler ve Perspektifler” konusuna dair Uluslararası Yaz Okuluna katılımı;
- TUM’deki 6 mastır öğrencisinin Romanya’da bulunan Köstence Ovidius Üniversitesi’ndeki, Ukrayna’nın Simferepol şehrindeki Taurida Üniversitesi’ndeki ve Bulgaristan’ın Varna şehrindeki Varna Teknik Üniversitesi’ndeki mobilite aktivitelerine katılımı.

22. Karşılaşılan sorunlar:

- Bürokrasi – eğitim aktiviteleri geliştirmeye dair prosedürlerin ülkeden ülkeye değişen bürokratik sınırlandırmaları mevcuttur;
- İletişim dili halen önemli bir engel teşkil etmektedir;
- Karadeniz Bölgesinde yükseköğretim ve bilimsel araştırma alanındaki aktiviteleri finanse etmeye dair kaynaklar halen sınırlı ölçüdedir;
- Programları, uzmanlıkları, araştırma ve öğrenme kolaylıkları anlamında bölgedeki üniversiteler arasında bilgi eksikliği;
- Külfetli tanıma prosedürleri ile karşılıklı olarak diplomaların tanınmasına dair birçok engel mevcuttur.

23. ii) **Kültürler Arası İletişim Projesi Sınır Ötesi Üniversite Ağı**, Veliko Turnovo “St. Cyril ve St. Methodius” Üniversitesi, Ruse “Angel Kanchev” Üniversitesi, Köstence “Ovidius” Üniversitesi, Craiova Üniversitesi ve Uluslararası Elias Canetti Topluluğu arasında geliştirilmiştir. Projenin başlıca amacı Romanya-Bulgaristan sınır bölgesindeki bireyleri, toplulukları ve ekonomileri, insani-doğal ve çevresel kaynakları ve avantajlarını sürdürülebilir bir temelde kullanarak işbirliği alanında ortaklaşa bir gelişime katılmaları için bir araya getirmektir. Dört ortak üniversitede *Uluslararası İletişimde MA* programının başlatılması için proje, kültürlerarası öğretime yönelik donanım çalışma odaları, akademik personele yönelik eğitim ve Romanya ve Bulgaristan’daki kültürel uygulamaları temel alan Kültürlerarası İletişim MA programı için ders kitapları sağlamıştır. Kültürlerarası İletişim ana dalının disiplinler arası bir karakteri vardır ve kültür, politika ve ekonomi, farklı iletişim türlerinin yanında komşuların dillerini öğrenme gibi alanlarda bilgi edinmeyi amaçlamaktadır.

24. iii) Avrupa Kredi Transferi Sistemi ile akredite edilmiş ve 2007 yılında Romanya Sibiu’da başlatılmış, 2008’de ve 2009’da İstanbul’da, 2011’de İzmir’de ve 2012’de Nevşehir’de devam etmiş olan **PEM Yakıt Hücreleri Temelleri Uluslararası Yaz Okulu**,

2013 yılında Bursa’da organize edilecektir. Yaz Okulu yıllardır test edilmekte ve güncellenerek geliştirilmekte olan standart bir müfredata göre bir haftalık bir süre için organize edilmektedir. Dersler, Yaz Okulunun her bir modülü için en değerli uzmanlar olarak AT Ortak Araştırma Merkezi – Enerji ve Ulaşım Enstitüsü tarafından seçilmektedir. Öğrenciler ders notlarını önceden almaktadırlar ve ilgilenmeleri durumunda ECTS kredilerini almaları için bir inceleme prosedürüne tabi tutulacaklardır. Sertifikaların çıkarılması Köstence “Ovidius” Üniversitesi tarafından Yenilenebilir Enerji kaynakları ile Sistemlerin Mühendisliğine dair Yüksek Mühendislik Programının bir bölümü olarak Romanya Yükseköğretim Kalite Güvencesi Kurumu - ARACIS’in akreditasyonuna uygun olarak gerçekleştirilmektedir. EC Ortak Araştırma Merkezi – Enerji ve Ulaşım Enstitüsü tarafından sınırlı miktarda hibe sunulmaktadır.

25. Öğrenilen dersler:

- Öğrencilerin ilgisinin çekilmesi için öğretim görevlilerin yetkinlik seviyelerinin ne kadar önemli olduğu;
- İlgili yerlerin çekiciliğinin önemli bir başarı faktörü olduğu;
- Teorik ve pratik aktiviteler arasında iyi bir dengenin daha iyi öğrenme sonuçlarını sunduğu;
- Konaklama koşulları, lojistik ve organizasyonun katılımcıların tatmin olmasında önemli rol oynadığı;
- Sosyal program ve interaktif aktiviteler öğrenme sürecinde önemli bir etkiye sahiptir.

26. Karşılaşılan sorunlar:

- Bölgedeki kaynakların kıtlığı, başlıca desteği olmadan bu tür aktivitelerin geliştirilmesinin mümkün olmamasını sağlamaktadır;
- Avrupa Yükseköğretim Alanının bir parçası olmayan üniversitelerden alınan kredilerin tanınması anlamında bazı zorluklar mevcuttur;
- Programların yıllar genelinde kalite yönetimi ve tekrarının aynı performans seviyesinde tutulması zor bir durumdur.

III. ULUSLAR ARASI ÇERÇEVE VE TECRÜBE

Uluslararası Yasal Belgeler

27. Eğitim yeterliliklerinin karşılıklı olarak tanınması, çalışma süreleri, eğitim belgelerinin eşitliği ve daha geniş bir anlamda akademik mobilite sorunu 50’li ve 70’li yıllarda birçok Avrupa Konseyi ve UNESCO sözleşmesinin konusu olmuştur.

28. Avrupa Konseyi ve UNESCO’nun önemli bir ortak inisiyatifi olan *Avrupa Bölgesinde Yükseköğretime Dair Yeterliliklerin Tanınması ile İlgili Sözleşme* (ETS No. 165) 11 Nisan 1997’de kademeli olarak daha önceki dönemlerdeki sözleşmelerin yerine geçmesi için imzalanmıştır. Sözleşme, Avrupa Konseyi ve UNESCO’nun önceki sözleşmelerinde ele alınmış olan sorunları daha geniş kapsamlı bir şekilde ele almayı sağlar ve Avrupa genelinde akademik mobiliteyi teşvik eder. Lizbon Sözleşmesi, Yunanistan hariç bütün KEİ üyesi devletler tarafından imzalanmıştır.

Bölgesel İniyatifler

29. Bütün KEİ üyesi devletler Bologna Sürecine katılmaktadırlar. Haziran 1999 tarihli

Bologna Bildirimi Avrupa Yükseköğretimini Avrupalılar ve diğer kıtalardan gelen öğretim görevlileri ve öğrenciler için daha uyumlu, daha karılaştırılabilir, daha rekabetçi ve daha çekici yapmak için gerekli olan bir dizi reformu uygulamaya koymuştur. Bologna Süreci öğrencilerin geniş ölçekli olarak ve şeffaf bir şekilde yüksek kalitede dersleri seçebilecekleri ve sorunsuz tanınma prosedürlerinden faydalanabilecekleri Avrupa Yüksek Öğretim Alanını 2010'da başlatmıştır. Bologna Sürecinin üç kapsayıcı hedefi başlangıçtan itibaren aşağıdaki şekilde idi: Üç döngülü sistemin tanıtılması (lisans/mastır/doktora), kalite güvencesi ve yeterliliklerin ve çalışma sürelerinin tanınması. Nisan 2012 tarihli Bükreş Bildirisinde Bakanlar üç önemli önceliği tanımladılar – mobilite, istihdam edilebilirlik ve kalite - ve Avrupa'nın ekonomik kriz ile başa çıkabilme ve büyüme ve mesleklere katkıda bulunabilme kapasitesi için yükseköğretimin önemini vurguladılar. Bakanlar, aynı zamanda karşılaştırılabilir akademik derecelerin otomatik tanınmasını Avrupa Yükseköğretim alanının uzun vadeli bir hedefi yapmayı da taahhüt etmişlerdir.

30. Bükreş Bildirisi, aşağıdakileri de içeren 2010 – 2020 arası dönem için olan öncelikleri belirlemiş olan 2009 tarihli Leuven Bildirisini temel almaktadır:

- Akademik ve yönetsel personelin ve öğrencilerin mobilitesini teşvik etmek;
- Çalışma performansının değerlendirilmesi için bir kredi sisteminin başlatılması (ECTS);
- Seviyelerin tanınması: Kolay bir şekilde tanımlanabilir ve karşılaştırılabilir bir seviye sisteminin benimsenmesi

31. Karadeniz bölgesindeki ülkeler ve AB arasındaki pragmatik işbirliği projelerini teşvik etmek için talimatnameler sağlayan Karadeniz Sinerjisi yükseköğretime vurgu yapar şekilde Bilim ve Eğitime dair bir paragrafı da içermektedir. Sinerji, bu şekilde AB ve KEİ arasında ilgili alanlarda ortak programların geliştirilebileceği bir çerçeveyi teşkil etmektedir.

Avrupa İşbirliği ve Değişim Programları

32. TEMPUS, Avrupa Birliği'nin Karadeniz Bölgesi de dahil olmak üzere AB'yi çevreleyen alandaki eğitimin modernleştirilmesini destekleyen bir programdır. Tempus, Avrupa Birliği ve Ortak Ülkeleri de kapsayan ve Doğu Avrupa, Orta Asya, Batı Balkanlar ve Akdeniz Bölgesindeki Ortak Ülkelerin yükseköğretim sistemlerinin modernleştirilmesine ve reformuna odaklanan kurumsal bir işbirliğini teşvik etmektedir. Aynı zamanda yükseköğretim alanındaki AB geliştirmeleri ile Ortak Ülkelerdeki yükseköğretim sistemlerinin gönüllü olarak yakınlaşmasını teşvik etmeyi de amaçlamaktadır. Tempus, başlıca üniversitelerden ve üniversite birliklerinden oluşan kurumlar konsorsiyumuna destek sağlamaktadır.

33. Tempus dahilindeki öncelikli konular AB'nin yükseköğretim modernizasyonu gündeminin ana bileşenleri etrafında tanımlanmakta ve bu sebeple üç sacayağı üzerinde yapılandırılmaktadır: Müfredat Reformu, Hükümet Reformu ve Yükseköğretim ve Toplum. Müfredat reformu, Avrupa Kredi Transferi Sistemini (ECTS), üç döngülü sistem ve derecelerin tanınmasını kullanarak Ortak Ülkeler tarafından öncelikler olarak tanımlanan akademik disiplinlerdeki müfredatın modernleştirilmesini teşvik eder. Ulusal ve bölgesel öncelikler bu temalar temel alınarak tanımlanmaktadır.

34. Tempus programı, üçüncü ülke öğrencilerine onların AB dışında en üst seviye mastır dersleri ve Doktora programlarına katılmalarını sağlayan burslar veren Erasmus Mundus programı ile sıkı bir koordinasyon içerisinde uygulanmaktadır.

35. Erasmus Mundus, Avrupa ve dünyanın geri kalan kısmı arasında akademik işbirliği ve

burslar aracılığı ile yükseköğretimdeki kaliteyi arttırmayı amaçlamaktadır. Program bireyler için burslar ve kurumlar için finansal destek sunmaktadır. Finansman :

- Avrupa ortak Mastır ve Doktora (burslar dahil olmak üzere) çalışmaları;
- Avrupa dışındaki yükseköğretim kurumları ile ortaklıklar ve öğrenciler ve akademisyenler için burslar ve maddi destekler;
- Avrupa yükseköğretimini dünya genelinde yaymaya dair projeler için kullanılabilir.

36. Erasmus Mundus programının “2. Eylemi” üçüncü ülke yükseköğretim kurumları ile ortaklıklar ve mobilite için burslar sağlamaktadır. Erasmus Mundus 2009-2013 çerçevesindeki ortaklıklar, AB’nin harici işbirliği politikası ile hedeflenen AB dışı ülkelerdeki sosyoekonomik gelişmiş katkıda bulunacak şekilde akademik işbirliğinin ve akademisyenlerle ve öğrencilerin değişiminin geliştirilmesi için temel niteliktedir. Konsorsiyum en az 3 Avrupa ülkesinden olan minimum 5 yükseköğretim kurumunu ve hedeflenen Avrupa dışı bölgelerdeki birkaç yükseköğretim kurumunu içermelidir. Dezavantajlı gruplar ve hassas durumdaki popülasyonlara özellikle ilgi gösterilir.

37. “2. Eylem” aktiviteleri Birliğin Dış İlişkiler aktivitelerinin bağlamında mevcut bulunan farklı finansal araçlar ile finanse edilmektedir (Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı, Kalkınma İşbirliği ve Ekonomi İşbirliği Politikası Aracı, Avrupa Kalkınma Fonu ve Sanayileşmiş Ülkeler Aracı).

38. Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı (ENPI), aynı zamanda 8 KEİ üyesi devletin alanlarını kapsayan (Ermenistan, Bulgaristan, Gürcistan, Yunanistan, Moldova, Romanya, Türkiye ve Ukrayna) Karadeniz Havzası Ortak İşlevsel Programı 2007-2013’ü (Karadeniz OİP) de finansa etmektedir. Teknik yardım ile “Karadeniz Havasındaki bölgelerin ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir bir şekilde kalkınması ve daha güçlü bir hale gelmesine” katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Karadeniz OİP’nin “3. Önceliği” Havza dahilindeki ortak kültürel çevrenin oluşturulması için kültürel ve eğitimsel ağları desteklemektir. Buna göre “Önlem 3.1” Karadeniz Havzası topluluklarına kültürel ağ oluşturma ve eğitim alışverişini teşvik etmeye bağlıdır.

39. AB Danube Bölgesi Stratejisinin kapsamında CEEPUS (Üniversite Çalışmaları için Avrupa Merkezi Değişim Programı) III Sözleşmesi, KEİ üyesi devletlerden çeşitli üniversiteleri içermektedir: Arnavutluk, Bulgaristan, Moldova, Romanya, Sırbistan. Sözleşme, ağırlıklı olarak Ortak Doktora Programlarına odaklanmakta ve öğrenciler ve öğretmenler için mobilite hibelerini kapsamaktadır.

40. Bağımsız Devletler Topluluğu Üye Devletleri Parlamentolar Arası Asamblesi (BDT PAA) 2002 yılında lisansüstü eğitimin organizasyonuna dair mevzuat kanunlarının detaylandırma sürecinde üye devletler tarafından kullanılması önerilen iki kararı benimsemiştir - “Yetişkinlerin eğitime dair” Karar ve “Yükseköğretim ve lisansüstü profesyonel eğitime dair” Karar.

41. CEI Üniversite Ağı (CEI UniNet), Merkezi Avrupa Girişimi (MAG) çerçevesinde Orta, Doğu ve Güneydoğu Avrupa bölgelerindeki üniversitelere ve diğer yüksek öğrenim kurumlarını arasındaki işbirliğini öğrenciler ve öğretim görevlilerinin lisansüstü düzeyde mobilitesi aracılığıyla geliştirmek için oluşturulmuştur. Mobilite Doktora ve Mastır kursları gibi Ortak Programların uygulanması ile teşvik edilmekte ve önerilere dair yıllık çağrılar ile finanse edilmektedir. 2012’deki son öneri çağrısında aynı zamanda Arnavutluk, Romanya,

Sırbistan ve Ukrayna'dan üniversiteleri de içeren 7 lisansüstü düzeyde kurs 2012 ve 2013'te uygulanmaları adına onaylanmıştır. Bu lisansüstü kurslar aşağıdaki işbirliği alanlarını kapsamaktadır: ekonomi, bölgesel kalkınma ve kamu yönetimi, altyapı ve lojistik, çevre ve sürdürülebilir kalkınma; gelişmiş biyo teknolojinin yanında kültürlerarası ve bölgelerarası sınır ötesi işbirliği.

IV. KEİ ÜYESİ DEVELETLER ARASINDA İKİ TARAFLI YÜKSEKÖĞRETİM İŞBİRLİĞİ

42. Akademik mobilite, öğrenci değişimi ve ortak lisansüstü programların geliştirilmesi alanlarındaki işbirliği, KEİ üye devletleri arasında çeşitli anlaşmalar ile gerçekleştirilmektedir.

43. Örneğin, Yunanistan tüm KEİ üye devletleri ile Eğitim Programları ile bilim personelinin değişiminin yanında, yaz aylarında gerçekleştirilecek olan dil ve kültür seminerleri ile lisansüstü ve lisans çalışmaları için bursların verilmesini de içerecek şekilde İki Taraflı Eğitim Anlaşmaları imzalamıştır.

44. Lisansüstü ve doktora programlarının ortak organizasyonu, Özel İşbirliği Protokolleri ile geliştirilebilir. 3685/2008 numaralı Kanun uyarınca Yunan yükseköğretim kurumları, programın kapsamını, doktora tezlerinin disiplinlerini, finansman kaynaklarını, katılımcıların yükümlülük ve haklarını, öğretim görevlilerinin veya öğrencilerin mobilitesi vs. gibi durumları tanımlayan Özel İşbirliği Protokolünün iki ülke arasında imzalanması ve onaylanmasından sonra, tanınmış ve eşdeğer yabancı ülke kurumları ile bu amaç dahilinde işbirliğinde bulunabilir. Yunanistan'da Özel İşbirliği Protokolü, bakanlık kararı verilmesi için Eğitim Bakanlığına da gönderilmektedir. Bu çerçevede Atina Üniversitesi ile Belgrad Üniversitesi arasında doktora tezlerinin birlikte denetimi anlamında bir işbirliği mevcuttur.

45. Son olarak Yunan Yükseköğretim kurumları, Erasmus Programı aracılığı ile iki taraflı anlaşmalar imzalayabilmekte ve bu şekilde çalışmalar, staj, öğretim ve eğitim amaçları için öğrenci değişimlerinin yanında eğitim personeli ve eğitim dışı personelin mobilitesini de teşvik edebilmektedir. Yukarıda belirtilen hususlar, KEİ üye devletleri arasındaki Bulgaristan, Romanya ve Türkiye için de geçerlidir.

46. Romanya üniversiteleri, aynı zamanda öğrencilerin ve profesörlerin değişimini kolaylaştırmak, uluslararası sempozyumlar, seminerler, eğitim kursları vs. gibi etkinliklere katılmak, birlikte ders alınan doktora programları geliştirmek ve birçok ortak eğitim ve araştırma projelerine destek sağlamak amacıyla diğer KEİ üye devletleri ile iki taraflı sözleşmeler imzalamışlardır.

47. Söz konusu anlaşmalar örneğin, Bükreş Politeknik Üniversitesi ile Atina Ulusal Teknik Üniversitesi, Selanik Aristo Üniversitesi, Atina Ulusal ve Kapodistrian Üniversitesi ve Patras Üniversitesi (Yunanistan); Balti Üniversitesi, Moldova Teknik Üniversitesi; Novosibirsk Devlet Teknik Üniversitesi (Rusya); Balıkesir Üniversitesi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi (Türkiye); Harkov Politeknik Enstitüsü, Ulusal Teknik Üniversitesi ve Chernivtsi Ulusal Üniversitesi (Ukrayna) arasında mevcuttur.

48. Timisoara West Üniversitesi de KEİ üyesi devletlerdeki çok sayıda kurum ile iki taraflı anlaşmalar imzalamıştır.

49. Moldova – Romanya – Ukrayna Üniversiteleri Konsorsiyumu aşağıdaki yükseköğretim kurumlarını içermektedir: “Alecă Russo” Balti Devlet Üniversitesi, Moldova Devlet Üniversitesi (Moldova); “Aleksandru Ioan Cuza” Iasi Sanat Üniversitesi, “George Enescu”

Iasi Sanat Üniversitesi ve “Stefan cel Mare” Suceava Üniversitesi (Romanya) ve “Iurii Fedkovici” Cernauti Milli Üniversitesi (Ukrayna).

50. Rusya, hem uluslararası organizasyonlar çerçevesinde hem de iki taraflı çerçeve eğitim alanındaki işbirliğini teşvik etmeyi amaçlayacak bir şekilde önemli sayıda uluslararası belgeyi imzalamıştır. Rus eğitiminin ihraç edilmesi için kapsamlı normatif ve düzenleyici bir temel oluşturulmuştur. Rusya mevzuatının geliştirilmesi Rus eğitim kuruluşlarında yabancı uyruklu bireylerin eğitim görme süreçlerinin basitleştirilmesine kanalize edilmiştir.

51. Rusya ve Bulgaristan’dan 80’den fazla sayıda üniversite, ortak Mastır programlarının geliştirilmesi ve Bulgaristan üniversiteleri dahilinde ortak bölümlerin açılması anlamında işbirliği sözleşmeleri imzalamışlardır. Örneğin, 2011 yılında “Kitap sanayisinde yönetim” ve “Medya sanayisindeki Bilgi Teknolojisi” alanlarında Bulgar öğrenciler için bir Mastır programı uygulanmıştır(ortaklar – Sofya Kütüphane Çalışmaları ve Bilgi Teknolojileri Üniversitesi ve Moskova Devlet Baskı Sanatları Üniversitesi). Şu anda Ruse şehrinde bulunan Ruse Üniversitesi ve St. Petersburg Politeknik Üniversitesi arasında “Yenilenebilir enerji kaynaklarına” dair bir program uygulanmaktadır; aynı zamanda Eylül 2012’de Moskova Devlet Demiryolları Mühendisliği Üniversitesi ve Sofya Todor Kableshkhov Yüksekokulunun ortak çabalarının çerçevesinde “Transport Enerjisi” alanından bir Mastır Derecesi programı başlatılmıştır.

52. Bununla birlikte Rusya üniversiteleri dış ülkelerden öğrencileri çekmek için İngilizce dilinde eğitim programları geliştirilmektedirler. Örneğin 2010’da Rusya Halk Dostluk Üniversitesi İngilizce dilinde dokuz lisansüstü program geliştirmiştir.

53. Rusya, KEİ üye devletlerinin vatandaşlarının (lisansüstü konular da dahil) lisansüstü eğitimleri için devlet burslarının sayısının artırılmasının önemli olduğu düşünmektedir. 2011-2012 akademik yılında, Rusya Eğitim ve Bilim Bakanlığı federal bütçeden lisansüstü öğrencilere (doktora öğrencileri) aşağıdaki şekilde devlet bursu (kontenjanlar) sağlamıştır: Azerbaycan -15, Arnavutluk -5, Ermenistan - 15, Bulgaristan -5, Yunanistan -2, Gürcistan -20, Moldova -25, Romanya -2, Sırbistan -5, Türkiye -5, Ukrayna -10.

54. Rusya’da, 2012 yılında eğitim alanında yeni bir temel kanun benimsenmiştir; yabancı uyruklu bireylerin eğitimine dair ayrı bir maddesi bulunan (Madde 78) “Rusya Federasyonu Eğitime dair” 273-FZ numaralı Federal Kanun. Bu maddeye göre yabancı ülkelerin vatandaşı olan ve Rusya’ya eğitim için gelen bireyler, üniversitelere; uluslararası anlaşmalar uyarınca bütçe fonları kullanılarak Rusya Federasyonu Federal Eğitim Kurumu tarafından yönetilen kabul kontenjanları dahilinde, üniversitelerin belirlenen sayıda yerde ve belirlenen lisanslar konusunda direkt anlaşmaya varması ile ve kabul kurallarında belirtilmiş olan şartlar dahilinde öğretim ücretlerinin ödenmesi sonrasında kabul edilmektedirler. Aynı zamanda yeni Kanun akademik mobilitayı teşvik etmek ve geliştirilmek amacıyla uzaktan eğitim yönetmeliği konusuna özel bir özen ile yaklaşmıştır.

55. Sırbistan da İşbirliği Programları aracılığı ile birçok KEİ üye devleti ile işbirliği gerçekleştirmiştir. İşbirliği Programları yabancı hükümetler ve vakıflara burslar sağlamaya dair kriteri tanımlamaktadır ve imzalanmış olan uluslararası anlaşmaların temelinde geliştirilmiştir. Burslar karşılıklılık prensibine göre her bir akademik yıl için sağlanmaktadır. Sırbistan Rusya, Ukrayna, Azerbaycan (bir anlaşma imzalanmak üzeredir), Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk ile burs değişimi gerçekleştirmektedir. Bu ülkeler arasında lisansüstü düzeyinde değişimler aşağıdaki şekilde gerçekleştirmektedir: Rusya - mastır ve doktora çalışmaları için burslar; Yunanistan, 20 aylık lisansüstü çalışmaları ve araştırmaları için burslar; Bulgaristan – akademisyenler, araştırmacılar ve lise

öğretmenleri için 35 aylık lisansüstü çalışma Bursaları; Romanya – mastır çalışmaları (1.5 – 2 yıl) ve doktora çalışmaları (3-4 yıl) için olan burslar.

56. Türkiye eğitim, kültür ve bilim alanında işbirliği için Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan, Yunanistan, Moldova, Romanya, Rusya ve Ukrayna ile birçok anlaşma imzalamıştır.

57. Türkiye’de üniversiteler Erasmus ve Mevlana Değişim Programları gibi uluslararası değişim programları ile öğrencilerine uluslararası standartlarda eğitim vermekte ve öğrencilere aşağıdaki husuları sağlamaktadırlar: iki bölümden aynı anda mezun olmayı sağlayan çift ana dal programları ve öğrenci mobilitesinin yanında burs ve konaklamaya dair geniş ölçekli imkanlar.

58. KEİ Üye Devletleri aşağıdaki şartlar dahilinde Türkiye Burslar Programı kapsamına girmektedir:

- Türkiye Bursları kamu kaynakları kullanılarak Türkiye Cumhuriyeti tarafından yabancı uyruklu öğrencilere sağlanan yükseköğretim burslarıdır.
- Türkiye Bursları kapsamında, Türkçe öğretim, lisans, lisansüstü ve doktora çalışmaları, uzmanlık alanı çalışmaları ve araştırma çalışmaları için burslar sağlanmaktadır.
- Öğrenci seçimleri iki aşamada gerçekleştirilmektedir. Birinci aşamada öğrenciler akademik kriterler temel alınarak kısa listeye alınır (lise mezuniyeti derecesi gibi en az bir değerlendirme kriteri/lise bitirme sınavındaki not/üniversiteye giriş sınavındaki not/uluslar arası sınav veya varsa diplomaya dair not ya da bu tarihteki genel ortalama not) Bu değerlendirme sonrasında kısa listeye alınan adaylar mülakata alınır.
- Yabancı uyruklu öğrencilere burs programları kapsamında sağlanan burslar aşağıdakileri içermektedir: Aylık ödemeler, konaklama yardımları, üniversite eğitim ücretleri, Türkçe dili eğitimi ücretleri, genel sağlık sigortası ve temel ulaşım masrafları. Akademik çalışmalarının süresi için burs programlarına kabul edilmiş öğrencilere verilen burslar hazırlık kurslarını da kapsamaktadır.

59. Ukrayna’da Odessa Milli I. Mechnikov Üniversitesi aşağıda belirtilen ülkelerden yine aşağıda belirtilen üniversiteler ile ortak araştırma, tecrübelerin alışverişi, ortak bilimsel araştırmalar ve bilimsel ve kültürel işbirliği için anlaşma yapmıştır:

- Bulgaristan – Sofya St. Clement Orchid Üniversitesi; Dr. Peter Beron Profesörler Eğitim ve Öğretim Enstitüsü (IPTE, Varna); Veilok Turnovo St. Cyril ve St. Methodius üniversiteleri; Gabrovo Teknik Üniversitesinde Yurtdışında Yaşayan Bulgarlar İçin Eğitim ve Öğretim Merkezi; Sofya Bulgar Bilim Akademisinde St. Cyril ve St. Methodius Merkezleri; Shumen Psikopos Konstantin Preslavsky Üniversitesi; Varna Ekonomi Üniversitesi, Blagoevgrad Neofit Rylsky Güneybatı Üniversitesi;
- Gürcistan – Shota Rustaveli Batum Devlet Üniversitesi, Tiflis Ekonomik İlişkiler Devlet Üniversitesi, Tiflis I. Javakhisvili Devlet Üniversitesi;
- Romanya – Babesh – Bolyaj Cluj Üniversitesi, Yassy Alexander Ioan Cuza Üniversitesi, Galati Üniversitesi, Bükreş Ekonomi Üniversitesi;
- Rusya - Belgorod Devlet Üniversitesi, Perm Devlet Üniversitesi, Rostoc Devlet Pedagojik Üniversitesi, Saint Petersburg Devlet Üniversitesi, Moskova Uygulamalı Biyo-teknoloji Devlet Üniversitesi;

- Türkiye - Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi, Adana Çukurova Üniversitesi, İzmit Kocaeli Üniversitesi, İstanbul Devlet Üniversitesi, İstanbul Özel “Yeditepe” Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul Fatih Üniversitesi, Antalya Akdeniz Üniversitesi.

Bölgesel Etkiye Sahip Girişimler

60. KEPA (Enerji Politikası ve Geliştirme Merkezi), Atina Milli ve Kapodistrian Üniversitesinin çerçevesinde işlev gösteren bir akademik kuruluştur. KEPA'nın aktiviteleri Enerji Jeopolitikleri, İklim Değişikliği ve Kyoto Protokolü mekanizmalarına özel bir vurgu yaparak enerji ve çevre politikası sorunlarına dair tematik alanlara odaklanmıştır. Öncelikle Yunanistan'dan ve yurtdışından harici kıdemli uzmanlar ve araştırmacı bilim adamları ile çalışmakta olan dışadönük uluslar arası bir merkezdir.

61. KEPA, AB tarafından Güneydoğu Avrupa'da üstlenilen önemli girişimlerin koordinasyonuna yaptığı katkı ile bilinmektedir. KEPA, Karadeniz, Hazar Denizi ve Orta Asya bölgelerindeki 16 ülkeden gelen (Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan, Yunanistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan- Tacikistan, Türkiye, Ukrayna ve Özbekistan) katılımcılardan oluşan Enerji ve İklim Değişimi Politikası Ağı PROMITHEAS net'in koordinatörüdür.

62. KEPA, uluslar arası bilimsel ve yönetsel toplantıları, seminerleri ve konferansları organize etme tecrübesine sahiptir. 2007 ve 2012 yıllarında KEPA iki aşamalı bir tele eğitim kursu düzenlemiştir. Sınavları geçen ilgili katılımcılar Atina'da KEPA tesislerinde bir haftalık seminere davet edilmişlerdir. Her iki durumda da eğitim prosedürü bilim adamlarına (araştırmacılar, doktorasını bitirmiş bilim adamları, yüksek mühendislik öğrencileri vs.), politika belirleyicilere ve KEİ ülkelerindeki piyasalardaki pay sahiplerine yöneliktir.

63. KEPA, 2003 ve 2008 yıllarında Devlet Burslar Vakfının sunduğu burslar aracılığı ile sırasıyla bir ve iki doktora adayını kendi tesislerinde ağırlama şansını bulmuştur. Karşılaşılan başlıca sorunlar: i) bilim adamının İngilizce dilinde yazma, okuma, anlama ve iletişim kurma zorluğu; ii) Yunan eğitim sistemi dahilinde doktora tezi için çalışmakta ve bürokratik prosedürler ve gerekliliklere alışmaktaki zorluk olmuştur.

Lisansüstü Eğitimde Geliştirilmiş bir İşbirliğine doğru

64. Üye devletler, yukarıda belirtilen işbirliği aktivitelerindeki tecrübelerine dayanarak, aşağıdakiler gibi birçok yasal, kurumsal ve diğer türde *engel* ve eksikliği rapor etmektedirler.

- Üniversite otonomisini arttırarak girişimci üniversitelerin geliştirilmesini kolaylaştırmak ve üniversiteler/ilgili kamu kuruluşları ve iş çevresi (üçlü sarmal) arasındaki ilişkiye etkinlik kazandırmak için spesifik bir yasal çerçevenin olmayışı;
- Belirli üniversite yönetimi eksiklikleri;
- İyi uygulamaların yetersiz bir şekilde dağıtılması;
- Üniversiteler ve iş ortamı arasında kötü seviyede bir ortaklık bulunması;
- Ekonomik faktör: Son yıllarda tüm yükseköğretim kurlarının bütçeleri kurumsal sınırlandırmalara sebep olacak şekilde büyük ölçekli kesintilere uğramışlardır. Bu sebeple öğrenciler ve akademik personelin değişimlerinin çoğunluğu masrafların Avrupa Birliği tarafından karşılandığı Erasmus Mundus programı aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.
- Oturma izni sorunları: Oturma izninin gerekliliği büyük bir sorundur. Bu prosedür

birçok durumda zaman alıcı ve karmaşık bir durumdur ve bunun sonucunda hem öğrencilerin hem de akademik personelin mobilitesini engellemektedir;

- Dil engeli.

65. İki taraflı anlaşmalar çerçevesinde gerçekleştirilen akademik mobilite, genelde, aşağıda belirtilen sorunlara tabi olmaktadır: Mevcut anlaşmaların imzalanması için eğitim programlarının imzalanamaması; süresi bitmiş olan eğitim programlarının yenilenememesi; belirli bir programa katılabilecek olan bilim adamlarının spesifik sayılarının ve bilimsel ziyaretlerin süresinin tanımının yetersiz olması; mevcut programların ziyaret etmekte olan bilim adamlarının konaklama ve diğer masraflarını karşılama yükümlülüklerini yerine getirmek anlamında bazı ülkelerde mevcut bulunan programları uygulayamama durumu.

66. Çeşitli iki taraflı işbirliği programları, KEİ ye devletleri ve organizasyonu sermayesinin inkar edilemeyecek ölçüde bir kısmını teşkil etmektedir. Bu tür programlar daha ileri seviyede teşvik edilmelidir ve bunların işlevlerine dair farkındalığın artırılması da teşvik edilmelidir.

67. Üye devletlerin lisansüstü eğitim için daha geniş kapsamlı ve etkili bir işbirliği sağlama amaçlı önerileri aşağıdaki hususları içermektedir:

- Parlamentoları, daha esnek mevzuatlar sunarak engelleri kaldırma süresince dahil etmek;
- Eğitime dair belgeler, bilimsel dereceler ve akademik unvanların eşitliğinin karşılıklı olarak tanınmasına dair iki taraflı anlaşmalarla ilgili temeli genişletmek.
- Üniversitelere kendi bütçelerini yönetmek konusunda otonomi sağlamak ve üniversitelerin özel karakteristiklerine göre yeni yönetmelikleri ayarlamak;
- Ulusal düzeyde yeni kurumsal önlemler benimsemek;
- Karadeniz Üniversiteler Ağındaki üniversiteler tarafından yakın gelecekte atılacak adımların önceliklerini belirlemek;
- Genç araştırmacılar için çekiciliği arttırmanın yolları ve şekillerini belirlemek;
- Yükseköğretimin kalitesini yönetmek anlamında sınır ötesi işbirliğini güçlendirmeye dair fikirlerin alışverişi;
- İyi uygulamaların kullanımını teşvik etmek için çevrimiçi platformlar geliştirme, atölyeler ve seminerler organize etme;
- Üniversiteler ve iş çevresi arasında ticaret odalarını da içerecek şekilde bir işbirliğini destekleme;
- Bölgesel önem taşıyan sürekli lisansüstü eğitim aktivitelerinin koordinasyonu için bir Koordinasyon Kurulu/Çalışma Grubu oluşturma;
- Akademisyenlerin ortak araştırmalar geliştirebileceği ve bölgesel politikaları inceleyebileceği Stratejik Araştırma Merkezleri oluşturma;
- Programları detaylandıran ve bölgesel anlamda önem taşıyan sürekli profesyonel eğitimi organize etmede üniversiteler arası işbirliğini geliştirme.

V. SONUÇLAR

68. Öğrencilerin, öğretim görevlilerinin ve araştırmacıların serbest dolaşımı ve akademik mobilitesi, daha güçlü eğitimsel ve bilimsel bağlar oluşturmak, bölgedeki ülkeler arasında barışı, karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü teşvik etmek bağlamında KEİ üye devletleri için son derece önemlidir.

69. Yükseköğretim kurumları, bilgi birikim temelli bir ekonomi ve topluma başarılı bir geçiş için kilit roldeki kurumlardır ve geleceğin karar vericileri için eğitim sağlamaktadırlar. İnsan

kaynaklarının geliştirilmesine dair merkezleri ve uzmanlık havuzlarını teşkil etmektedirler. Yükseköğretim kurumları aynı zamanda büyüme ve rekabetçilik anlamında da önem arz eden bir faktördür ve bu kurumlar KEİ üye devletlerinin reform gündeminde önemli bir rol oynamaktadırlar.

70. KEİ üye devletleri arasında yükseköğretim alanındaki işbirliğinin güçlendirilmesi, bu ülkelerin eğitim sistemlerini birbirlerine ve dış dünyaya daha da açacaktır ve bu şekilde genç bireylerin yurtdışında eğitim almasına ve uluslar arası tecrübe kazanmasına olanak tanıyacaktır. Bu durum da şüphesiz Karadeniz bölgesinin insan potansiyelini geliştirmeye ve küresel işgücü piyasasındaki rekabetçiliğini arttırmaya katkıda bulunacaktır.

71. KEİ, üye devletleri arasında bilgi alışverişi ve bu devletlerin yükseköğretim sistemleri, kurumları, programları ve diploma tanıma prosedürlerine dair en iyi uygulamalar anlamında yirmi yılı aşkın bir tecrübeye sahiptir. Aynı zamanda, üye devletler Avrupa Yükseköğretim Alanı çerçevesinde kapsamlı reformlar gerçekleştirmektedir. KEİ çerçevesi, şu anda bu tecrübe temel alınarak oluşturulmakta ve yükseköğretim alanındaki işbirliğinin kurumsallaştırılması konusunda ilerlemek için yeterli olgunluk seviyesine gelmiş bulunmaktadır.